

Климова Н. И.

Направления повышения эффективности управления корпоративными финансами

Рассматриваются направления финансового управления, анализируются пути совершенствования финансового менеджмента в современных условиях.

Ключевые слова: финансовый менеджмент, корпорация, финансы, финансовая стратегия, финансовые ресурсы, финансовое планирование.

Klimova N. I.

Directions of effectization of corporate financial management

Financial management directions are considered in the article. The ways of financial management improvement in contemporary conditions are analyzed.

Key words: financial management, corporate enterprise, finance, financial strategy, financial resources, budgeting

Климова Ніла Іванівна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 657.37

О. В. Шипунова

ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ПОМИЛОК У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Проведено порівняльний аналіз нормативного та економічного підходів до визначення поняття «помилка» у вітчизняному і міжнародному законодавстві. Надано інтегруючу класифікацію помилок у фінансовій звітності.

Ключові слова: помилка, виправлення помилок, фінансова звітність.

Вступ. На сьогодні одним з основних завдань суб'єктів господарювання є повне, достовірне та прозоре відображення наявної інформації про дійсний власний фінансовий стан у своїх фінансових звітах для внутрішніх і зовнішніх користувачів. На якість поданої фінансової звітності, її достовірність і відповідність усім висунутим їй вимогам та, відповідно, на ефективність і доцільність прийнятих на її основі управлінських рішень безпосередньо впливає наявність або відсутність помилок у фінансових звітах, своєчасне та повне їх виправлення. Тому важливо приділяти велику увагу питанню виправлення

© О. В. Шипунова, 2013

помилки, класифікації помилок, від якої залежить вибір того чи іншого алгоритму їх виправлення у фінансовій звітності вітчизняних підприємств.

Постановка завдання. Проблеми процесу виправлення помилок і відображення змін у фінансових звітах розглядалися у працях відомих вітчизняних і закордонних учених-економістів, серед яких А. Кузьмінський [1], М. Кужельний [3], О. Лишиленко [5], Б. Усач [9], Р. Хом'як [10], А. Шеремет [11] та інші. Проте низка проблем із питань виправлення помилок і відображення змін у фінансових звітах суб'єктів господарювання на сьогодні потребують подальших досліджень та наукових розробок.

Попри те, що сьогодні тема виправлення помилок є широко обговорюваною в науковій літературі, існує багато неточностей і розходжень у сучасній нормативно-правовій базі стосовно цього питання, не є однозначним визначення цього терміна в різних нормативно-правових актах і поради щодо виправлення допущених помилок.

Метою статті є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо визначення поняття «помилка», узагальнення класифікації помилок у фінансовій звітності.

Результати. Для більш чіткого розуміння методів і алгоритмів виправлення помилок у фінансовій звітності суб'єктів господарювання, для запобігання подвійному його тлумаченню дамо визначення помилок, які наведено в чинному вітчизняному і міжнародному законодавстві.

Так, у розділі «Шахрайство та помилки, їх характеристики» Міжнародного стандарту аудиту 240 «Відповідальність аудитора з розгляду шахрайства і помилок під час аудиту фінансової звітності» під помилкою розуміються ненавмисні перекручування, допущені при формуванні бухгалтерської (фінансової) звітності. До перекручувань Міжнародний стандарт аудиту 240 відносить:

- математичні помилки або неточності в облікових записях, даних бухгалтерського обліку;
- ненавмисне пропускання фактів або неправильну їх інтерпретацію;
- неправильне застосування облікової політики (унаслідок нерозуміння).

Таким чином, помилки – це ненавмисні спотворення записів або пропуски сум, чи повідомлення відомостей, які не підлягають розкриттю у фінансовій звітності. Саме це відрізняє помилки при складанні фінансової звітності від обману. Згідно з цим стандартом, термін «обман» відносять до навмисного неправильного показу фінансової інформації однією або більше особами зі складу керівництва, службовців підприємства. Обман може передбачати:

- маніпуляцію, фальсифікацію або зміну записів чи документів;
- навмисно неправильне віднесення в активи різних статей;
- знищення або пропуск ефекту операцій від записів або документів;

- відображення операцій без вказівки їх змісту;
- неправильне застосування прийнятих на підприємстві облікових рішень.

Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», помилки попередніх періодів – це пропуски або викривлення у фінансових звітах суб'єкта господарювання за один або кілька попередніх періодів, які виникають через невикористання або зловживання достовірною інформацією, яка:

- а) була наявна, коли фінансові звіти за ті періоди затвердили до випуску;
- б) за обґрунтованим очікуванням, могла бути отриманою та врахованою при складанні та поданні цих фінансових звітів. Такі помилки можуть бути помилками в математичних підрахунках, у застосуванні облікової політики, недогляду або неправильної інтерпретації фактів і шахрайства.

Аналіз даних нормативних документів дає нам змогу виявити деякі розбіжності у визначенні помилок. Наприклад, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8, на відміну від Міжнародного стандарту аудиту 240, також не включає до помилок пропуски сум або повідомлення відомостей, які не підлягають розкриттю у фінансовій звітності. Така відмінність є дуже важливою, на наш погляд, і призводить до значних розбіжностей у розумінні самого об'єкта дослідження та в його класифікації (табл. 1).

Розглядаючи економічний підхід до визначення помилок, слід зазначити думку українського науковця А. Кузьмінського, який визначає помилки як ненавмисні порушення у відображенні фінансової інформації, які виникають у результаті арифметичної або граматичної помилки в записах облікових даних; випадкового пропуску або неправильного подання відповідних фактів; хибних показань вимірних прикладів; відхилення від правил здійснення контролю за діями матеріально відповідальних осіб під час проведення первинного обліку та складання звітів і т. ін. [1].

Думку А. Кузьмінського щодо трактування сутності терміна «помилка», у цілому, поділяють російські науковці О. Шермет і В. Суйц [11].

Аналіз вітчизняних літературних джерел при опрацюванні основних видів неточностей свідчить про незначні розходження в думках авторів. Так, наприклад, Б. Ф. Усач розрізняє два основні види неточностей: помилки і відхилення від норм. Помилка – ненавмисне перекручення даних бухгалтерського обліку і звітності, а відхилення від норми, навпаки, – навмисне викривлення показників обліку і звітності [9]. Прикладами відхилень від норми можуть служити: нестача ТМЦ і коштів, навмисне нарощування обсягів реалізації продукції, особливо в період, близький до дати складання балансу, з метою збільшення сум прибутку; навмисні пропуски облікових записів про господарські операції, перекручення підсумкових даних тощо.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз нормативного та економічного підходів до визначення поняття «помилка» у вітчизняному і міжнародному законодавстві

Нормативний підхід	
<i>Нормативний документ</i>	<i>Визначення поняття «помилка»</i>
МСА 240 «Відповідальність аудитора з розгляду шахрайства і помилок під час аудиту фінансової звітності»	независні спотворення записів або пропуски сум, або повідомлення відомостей, які не підлягають розкриттю у фінансовій звітності
МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»	пропуски або викривлення у фінансових звітах суб'єкта господарювання за один або кілька попередніх періодів, які виникають через невикористання або зловживання достовірною інформацією, яка: а) була наявна, коли фінансові звіти за ті періоди затвердили до випуску; б) за обґрунтованим очікуванням, могла бути отриманою та врахованою при складанні та поданні цих фінансових звітів
Економічний підхід	
<i>Джерело</i>	<i>Визначення поняття «помилка»</i>
Служба тематичних тлумачних словників «Glossary Commander»	независне порушення правильності даних обліку і звітності, вчинене в результаті арифметичних або логічних похибок в облікових записах, недогляду в повноті обліку чи неправильного уявлення фактів господарської діяльності, наявності та стану майна, розрахунків та зобов'язань
Кузьмінський А., Шермет О., Суйц В.	независні порушення у відображенні фінансової інформації, які виникають у результаті арифметичної або граматичної помилки в записах облікових даних; випадкового пропуску або неправильного подання відповідних фактів; хибних показань вимірних прикладів; відхилення від правил здійснення контролю за діями матеріально відповідальних осіб під час проведення первинного обліку та складання звітів і т. ін.
Усач Б. Ф.	независне перекручення даних бухгалтерського обліку і звітності, а відхилення від норми

Помилки можуть виникати стосовно визнання, оцінки, подання або розкриття інформації про елементи фінансових звітів. Фінансові звіти не відповідають стандартам, якщо вони містять або суттєві помилки, або несуттєві помилки, зроблені навмисно для досягнення особливого подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності або грошових потоків суб'єкта господарювання. Отже, однією з якісних характеристик помилок є їхня суттєвість. Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 8, пропуск або викривлення статей є суттєвими, якщо вони можуть, окремо чи в сукупності, впливати на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів [6]. Суттєвість залежить від розміру та характеру пропуску чи викривлення, що оцінюються за конкретних обставин. Розмір або характер

статті, чи їх поєднання, можуть бути визначальним чинником. Оцінювання того, чи може пропуск або викривлення вплинути на економічні рішення користувача і тому бути суттєвим, потребує розгляду характеристик користувачів. Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів зазначає в параграфі 25: «Припускається, що користувачі мають відповідні знання з бізнесу, економічної діяльності та бухгалтерського обліку і прагнуть вивчати інформацію з достатньою ретельністю». Тому потрібно, щоби оцінка враховувала те, як, за обґрунтованим очікуванням, це впливатиме на користувачів з такими якостями при прийнятті економічних рішень.

На нинішній день існує велика кількість різноманітних видів помилок при складанні фінансової звітності. Вони розрізняються за багатьма критеріями, серед яких варто виділити вплив на прийняті на їх основі управлінські рішення та на алгоритм їх виправлення.

Помилки можуть бути допущені з різних причин: недбалість працівника, його низький кваліфікаційний рівень, несправність технічного забезпечення ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Помилки можуть бути в тексті операції, кореспонденції рахунків, арифметичних підрахунках, за неправильного застосування правил ведення бухгалтерського обліку і недотримання податкового законодавства.

Помилки класифікують за різними ознаками. Так Р. Л. Хом'як виділяє помилки за впливом на облік [10]. За цим критерієм розрізняють:

а) помилки, які впливають лише на бухгалтерський облік. Наприклад, здійснена неправильно кореспонденція рахунків, а тому записи проведено в інших реєстрах, ніж потрібно;

б) помилки, які впливають лише на податковий облік. Наприклад, допущені помилки під час складання реєстру податкових накладних;

в) помилки, які впливають на бухгалтерський і на податковий облік. Наприклад, неправильно визначена первісна вартість товарно-матеріальних цінностей зумовлює недостовірність бухгалтерського обліку, а також неправильне визначення розміру податку на прибуток.

Помилки, які впливають на податковий облік, можуть призвести:

а) до заниження об'єкта оподаткування в результаті: заниження валового доходу, завищення витрат періоду, завищення суми амортизаційних відрахувань, завищення балансової вартості запасів на кінець звітного періоду;

б) до завищення об'єкта оподаткування в результаті: завищення валового доходу, заниження витрат періоду, заниження амортизаційних відрахувань, заниження балансової вартості запасів на кінець звітного періоду.

Особливий інтерес викликає підхід Л. В. Кулаковської щодо класифікації помилок у фінансовій звітності, яка вважає, що всі помилки, які можуть мати місце у фінансовій звітності, належать до одного з таких видів:

- відсутність ведення обліку;
- помилки в повноті відображення операцій;
- помилки в обґрунтуванні відображених операцій;
- помилки в періодизації;
- помилки в записах;
- помилки в оцінці;
- помилки, які повторюються;
- помилки, пов'язані з необізнаністю з певних питань податкового законодавства [4].

Деякі науковці, такі як В. С. Білоусько, М. В. Кужельний, О. В. Лишненко, поділяють помилки на локальні і транзитні. Помилки в обліку можуть бути локальними за умов, коли неправильні записи призводять до спотворення інформації лише в тому документі чи реєстрі, де вони сталися, і при цьому не впливають в подальшому на систематизацію інформації в інших облікових реєстрах. Транзитними є помилки, допущені в одному обліковому реєстрі, які призводять до ланцюгових змін в інших облікових реєстрах, а також звітності підприємства [2; 3; 5].

Також В. С. Білоусько класифікує помилки за способом їх допущення. Залежно від цього фактора помилки бувають:

а) у тексті операції. Тоді вони призводять до неправильної кореспонденції рахунків – бухгалтерського проведення;

б) помилки при записах сум. Записавши суму в дебет одного рахунку, бухгалтер забуває записати її у кредит другого рахунку, і навпаки. Буває, що, записавши суму до журналу, він забуває рознести її по бухгалтерських рахунках. Інколи, записавши суму в реєстри синтетичного обліку, бухгалтер забуває про аналітичний облік. Цю групу помилок можна легко проконтролювати шляхом правильного застосування методу подвійного запису [2].

Проаналізуємо нормативний підхід до класифікації помилок. У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (п. 41) наведено поняття суттєвої і несуттєвої помилки, які призводять до неправильного розрахунку фінансових результатів. Суттєвим вважається пропуск або викривлення статей, якщо вони можуть окремо чи в сукупності впливати на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Суттєвість залежить від розміру і характеру пропуску чи викривлення, що оцінюються за конкретних обставин. Розмір або характер статті, чи їх поєднання, можуть бути визначальним чинником.

У практиці бухгалтерського обліку існує три рівні суттєвості помилок і пропусків.

До першого рівня відносять помилки і пропуски, суми яких малі і за своїм змістом настільки незначні, що не можуть суттєво впливати на рішення користувача цієї інформації.

До другого рівня відносять матеріальні помилки і пропуски, що впливають на прийняття користувачем тих чи інших рішень, хоча внаслідок цього зовнішня звітність у цілому об'єктивно відображає реальну дійсність і є корисною.

До третього рівня матеріальності відносять помилки і пропуски в обліку і зовнішній звітності, які ставлять під сумнів достовірність і об'єктивність звітної інформації в цілому.

Помилки також бувають: математичні, від неправильного використання методів обліку, за неувагою і шахрайством. Така класифікація цікава, але, згідно з нашим законодавством, не може бути використана, оскільки чинним вітчизняним законодавством передбачено ненавмисність допущення помилок, що виключає можливість віднесення шахрайства до складу помилок. Тому у вітчизняній практичній діяльності можна виділити два види помилок:

- а) помилки, які допущені в поточному періоді;
- б) помилки, допущені при складанні фінансових звітів у попередніх періодах.

Потенційні помилки поточного періоду, виявлені протягом цього періоду, виправляють до затвердження фінансових звітів до випуску. Проте суттєві помилки іноді не виявляють, поки не настане подальший період, і такі помилки попереднього періоду виправляють у порівняльній інформації, поданій у фінансових звітах за такий подальший період.

Також згідно з цим же пунктом 41 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» помилки можуть виникати стосовно визнання, оцінки, подання або розкриття інформації про елементи фінансових звітів.

Узагальнивши всю множину цих підходів до класифікації помилок у фінансовому обліку, об'єднаємо їх в інтегруючу класифікацію (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнювальна класифікація помилок у фінансовому обліку

№ пор.	Критерій класифікації	Види помилок
1.	Вплив на облік	- помилки, які впливають лише на бухгалтерський облік - помилки, які впливають лише на податковий облік - помилки, які впливають на бухгалтерський і на податковий облік
2.	Вплив на податкові зобов'язання	- завищують податкові зобов'язання - занижують податкові зобов'язання - не змінюють податкові зобов'язання
3.	Характер помилки	- арифметичні - методологічні

№ пор.	Критерій класифікації	Види помилок
4.	Систематичність	- одноразові - систематичні
5.	Обсяг впливу	- локальні - транзитні
6.	Спосіб допущення	- помилки у тексті операції - помилки при записі сум
7.	Об'єкт допущення	- відсутність ведення обліку - помилки в повноті відображення операції - помилки в обґрунтуванні відображених операцій - помилки в періодизації - помилки в записах - помилки в оцінці
8.	Рівень суттєвості	- суттєві - несуттєві
9.	Наявність наміру	- навімисні - ненавімисні
10.	Період допущення	- помилки, які допущені в поточному періоді - помилки, допущені в попередніх періодах

Узагальнювальна класифікація допоможе обліковим працівникам одразу визначити вид допущеної помилки, від якого залежить подальший вибір алгоритму її виправлення.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що на достовірність і прозорість інформації, відображеної у фінансових звітах суб'єктів господарювання, впливають відсутність або своєчасне і коректне виправлення помилок. Також на сьогодні існують невідповідності як вимоги різних вітчизняних нормативно-правових актів стосовно цього питання, так і вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Аудит : учебник / А. Кузьминский, Н. Кужельный, Е. Петрик, В. Савченко. – К. : Учетинформ, 1996. – 283 с.
2. Білоусько В. С. Теорія бухгалтерського обліку / В. С. Білоусько, М. І. Беленкова. – К. : Кондор, 2007 – 423 с.
3. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
4. Кулаковська Л. П. Основи аудиту / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – Львів : Новий світ – 2000, 2002. – 504 с.
5. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : підручник / О. В. Лишиленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 659 с.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

7. Тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://invivio.net.ua/dict/13044>.
8. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посіб. / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2002. – 280 с.
9. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / Р. Л. Хом'як. – Львів : Інтелект-Захід, 2005. – 1072 с.
10. Шеремет А. Д. Аудит / А. Д. Шеремет, В. П. Суйц. – М. : ИНФРА-М, 1995. – 240 с.

Шипунова О. В.

Определение и классификация ошибок в финансовой отчетности

Проведен сравнительный анализ нормативного и экономического подходов к определению понятия «ошибка» в отечественном и международном законодательстве. Предоставлена интегрирующая классификация ошибок в финансовой отчетности.

Ключевые слова: *ошибка, исправление ошибок, финансовая отчетность.*

Shipunova O. V.

Definition and classification of errors in the financial statements

The article provides a comparative analysis of the regulatory and economic approaches to the definition of «error» in the domestic and international law. Provided integrating classification errors in the financial statements.

Key words: *error, error correction, the financial statements.*

Шипунова Ольга Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми).

УДК 657.1:657.92

Г. В. Нашкерська, Р. К. Шурпенкова

ОЦІНЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ЗА ПОТОЧНОЮ СОБІВАРТІСТЮ

Визначено зміст і необхідність оцінювання об'єктів фінансового обліку за поточною собівартістю, наведено основні переваги застосування цього методу оцінки: можливість відобразити витрати на придбання (виготовлення) активів чи визнати зобов'язання попередніх періодів за оцінками, що склались на визначений момент часу; диференціювати прибутки (збитки) від зміни цін та операційної діяльності, дотримуватися зіставності доходів і витрат

© Г. В. Нашкерська, Р. К. Шурпенкова, 2013